

Vergaderjaar 1994–1995

23 764

Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie en enige andere wetten (deeltijd en anciënniteit)

Nr. 5

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 31 oktober 1994

Met genoegen heb ik geconstateerd dat de vaste Commissie voor Justitie instemt met het voorliggende wetsvoorstel. De nog openstaande vragen over de betekenis van de anciënniteitsregeling en over de uitgebreide mogelijkheden om in deeltijd te werken, zal ik hierna in onderlinge samenhang beantwoorden.

Algemeen

De leden van de PvdA- en de D66-fractie hebben vragen gesteld over de betekenis van de anciënniteitsregeling voor het promotiebeleid. Voorop moet worden gesteld dat de anciënniteitsregeling tegenwoordig feitelijk nog slechts van belang is voor de interne gang van zaken binnen een gerecht. Daarbij gaat het inderdaad, zoals de leden van de D66-fractie vermoeden, om zaken als de plaatsbepaling in de zittingszaal, de ondertekening van uitspraken en dergelijke. Dat betekent dat de anciënniteitslijst, die thans opnieuw (en dan definitief) moet worden gewijzigd, geen bijzondere betekenis meer heeft voor het promotiebeleid. Wat mijn toenmalige ambtsvoorganger heeft opgemerkt in de memorie van toelichting bij de Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie en enkele andere wetten ter regeling van de deeltijdarbeid van rechterlijke ambtenaren (Kamerstukken II 1987/88, 20 301, nr. 3, blz. 11), geldt nog steeds: *in de praktijk van de benoemingen is de anciënniteit al lang niet meer het eerste criterium voor de beslissing*. In diezelfde memorie van toelichting werd aanvullend opgemerkt – de leden van de D66-fractie wezen daarop – dat slechts indien uit gelijk geschikten onder de gegadigden voor de vervulling van een vacature een keuze moet worden gemaakt, de anciënniteit nog als bepalende factor wordt gehanteerd. Duidelijk zal echter zijn dat, bij de verruiming van de mogelijkheden om in deeltijd te werken zoals thans voorgesteld, de formele anciënniteit nog slechts zal functioneren als een laatste criterium, als de gegadigden inderdaad geheel gelijk geschikt zijn. De mate van geschiktheid wordt uiteraard veel meer bepaald door iemands feitelijk opgedane ervaring en diens functioneren in het algemeen. De formele anciënniteit heeft immers slechts betrekking op het aantal jaren gedurende welke men een bepaalde functie heeft bekleed zonder dat daarbij tot uitdrukking komt of men in die jaren een volledig of een gedeeltelijke aanstelling had.

Een en ander betekent ook, in antwoord op een andere vraag van de D66-fractie, dat bij voorbeeld bij de interne vacaturevervulling van de plaats van een vice-president de formele anciënniteit zeker niet het belangrijkste criterium is. De in de vraag geschetste situatie, dat een wat betreft kwaliteit, werkkracht of bijvoorbeeld organisatorisch vermogen beter gekwalificeerde rechter geen vice-president kan worden omdat hij in anciënniteit jonger is dan een andere gegadigde die minder gekwalificeerd is, zal zich niet hoeven voor te doen. Met de D66-fractie ben ik van oordeel dat in het gegeven voorbeeld de genoemde kwalificaties doorslaggevend zouden moeten zijn ten gunste van de kandidaat die formeel over een kortere anciënniteit beschikt. Ik wijs er echter wel op dat niet de Minister van Justitie, maar de rechterlijke macht zelf is die de criteria voor promotiebenoemingen bepaalt en toepast. Zoals bekend pleegt bij de vervulling van een vacature acht te worden geslagen op de aanbeveling die wordt opgesteld door een commissie uit de rechterlijke macht zelf. In die wijze van voorbereiding ligt besloten dat een aanbevelingscommissie zelf de criteria bepaalt die zij daarbij hanteert. Een cijfermatig overzicht als gevraagd door de leden van de D66-fractie, kan ik dan ook niet geven. Mij is echter bekend dat ook binnen de rechterlijke macht onderschreven wordt dat bij promotiebenoemingen de kwaliteiten van de gegadigden de doorslag moeten geven, wat betekent dat de formele anciënniteit slechts de doorslag zal geven als kandidaten overigens geheel gelijk zijn gekwalificeerd.

De anciënniteit speelt formeel nog wel een rol bij de toepassing van artikel 7 van de Wet op de rechterlijke organisatie: de presidenten van de rechterlijke colleges worden in geval van afwezigheid, belet of ontstentenis vervangen door een vice-president of, bij gebreke van deze, door de oudstbenoemde raadsheer of rechter. In de praktijk speelt deze bepaling echter geen rol van betekenis meer. Veel belangrijker, ook voor het opdoen van de nodige ervaring, is dat rechters en raadsheren geheel onafhankelijk van hun formele anciënniteit bevoegd zijn om in een enkelvoudige kamer op te treden en om in een meervoudige kamer feitelijk een zaaksbehandeling te leiden.

Een aparte aangelegenheid betreft de positie van de «kantonrechter, oudste in rang». De Wet op de rechterlijke organisatie kent aan deze functionaris enkele rechtspositionele bevoegdheden toe die bij de rechterlijke colleges worden toegekend aan de presidenten. Voor de kwalificatie van kantonrechter, oudste in rang, wordt van oudsher het strikt formele criterium van de anciënniteit gehanteerd. Gelet op de aard van de bevoegdheden en gelet op de overigens gelijkwaardige positie tussen de diverse kantonrechters is daartegen ook geen bezwaar. Zoals bekend ligt het overigens in het voornemen de rechtbanken en de kantongerechten te integreren, waardoor de aparte positie van de kantonrechter, oudste in rang, zal komen te verdwijnen.

De leden van de D66-fractie vroegen of door de uitbreiding van de mogelijkheid om in deeltijd te werken niet het gevaar ontstaat dat de gerechten rechters met een minieme deeltijd zullen aantrekken, bij voorbeeld voor een dag per maand. Deze vrees deel ik niet. In het algemeen bestaat binnen de gerechten weinig behoefte aan zeer minieme deeltijdbanen. Overigens kan mijns inziens aan de gerechten zelf worden overgelaten om de afweging te maken tussen de omvang van de gedeeltelijke werktijd en de doelmatigheid daarvan. Indien in een bijzonder geval behoefte zou bestaan aan een zeer specialistische deskundigheid of indien in de persoonlijke omstandigheden van een betrokkene aanleiding zou worden gevonden om tijdelijk een beperkte werktijd te vervullen, moeten de mogelijkheden daartoe bestaan. De gerechten kunnen dat het beste zelf beoordelen. Ook ben ik geenszins bevreesd dat de kwaliteit van de rechtspraak eronder zou lijden dat

toepassing wordt gegeven aan de mogelijkheden voor het werken in deeltijd.

Wat betreft de door de leden van de D66-fractie geschetste situatie dat een rechter, doordat hij of zij slechts een minieme gedeeltelijke werktijd krijgt aangeboden, genoodzaakt is om ook elders een werkring te aanvaarden, merk ik op dat dit een enigszins scheve voorstelling van zaken is. Er bestaat juist behoefte aan deeltijdfuncties aan de kant van «werkzoekenden». Er kan vanuit worden gegaan dat de gerechten juist inspelen op de behoeften die er op dat punt bestaan.

Tenslotte vroegen deze leden zich nog af of het voorstel om de 50%-regel los te laten niet discriminerend voor vrouwen kan uitpakken. Deze vrees kan ik niet delen. Indien een vacature bestaat voor een deeltijdfunctie van minder dan 50% hebben daar in beginsel al diegenen in theorie nadeel van, die een omvangrijkere deeltijd of een fulltime functie zouden ambiëren. De door de leden van de D66-fractie bedoelde discriminatie van vrouwen zou zich wel kunnen voordoen indien naast een volledige aanstelling alleen bijvoorbeeld een aanstelling voor maximaal een vijfde taak wettelijk mogelijk zou zijn. Dat is echter niet het geval.

Artikelen

In antwoord op de leden van de D66-fractie kan ik meedelen dat over het punt van een ondergrens in de wet met de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak overleg is gevoerd. Uitkomst van het beraad was dat een zekere ondergrens wellicht wenselijk was, maar dat deze waarschijnlijk zo laag zou komen te liggen dat de materiële betekenis daarvan praktisch nihil zou zijn. Daarom is ervan afgezien een minimum op te nemen. Juist voor tijdelijke wijzigingen in een aanstelling kan het bovendien wenselijk zijn over een ruime marge te beschikken.

De Minister van Justitie,
W. Sorgdrager